

HUOM! Tämä teksti on ns. final draft eli viimeinen käsikirjoitusversio, joka on käynyt läpi vertaisarvioinnin ja hyväksytty. Viittaukset ainoastaan julkaistuun versioon teoksessa *Toisen soinnun etsijät. Turkulaisen populaarimusiikin villit vuodet 1970–2017*. Toim. Pertti Grönholm ja Kimi Kärki. Turun Historiallinen Arkisto 70, Turun Historiallinen Yhdistys 2017. ISBN 978-9527-0450-77. Sivut 67–72, 75–77.

PAIKALLINEN JA KANSAINVÄLINEN RUISROCK

Anne Rosendahl ja Pertti Grönholm

”Minä en kuuntele kuolleen miehen puheita,
 en uneksi kunniakkaita sotia,
 en luota kivääriin, sivistykseen, visvaan.
 Vereni on minun.
 Minä tunnen sen, kun tulet luokseni,
 räjähdysten rytmi.
 ihmisen jalan tahti,
 ah sydän käy minua päin.”

– Markku Into: *Juhlaruno* [ote]. *Turku International Rock Festival 1970* -lehti 1970.

Länsimaissa 1960- ja 1970-lukujen vaihe oli moninaisen yhteiskunnallisen ja kulttuuripoliittisen aktivismin aikaa. Se oli myös aikaa, jolloin maailma toden teolla alkoi ”kutistua” ihmisten mielikuvissa. Nopeutunut tiedonvälitys ja etenkin televisio toivat niin Kuun valloituksen kuin Vietnamin sodan, ihmisoikeuskysymykset, ensimmäisen ekologisen herätyksen aallon ja opiskelijamellakat suoraan koteihin. Underground-kulttuuri, ”Rakkauden kesä -67” ja Woodstock vyöryivät nuorten tietoisuuteen. Hippiaate, uusvasemmistolaiset aatevirtaukset ja populaarimusiikki levisivät Yhdysvalloista Eurooppaan ja muuallekin länsimaaisessa kulttuuripiirissä, jopa Itä-Euroopan sosialistisiin maihin.

Myös kaupungistuvassa ja vaurastuvassa Suomessa nuoriso, opiskelijat ja vastakulttuuri löysivät äänensä: protestilaulut raikuivat, Helsingin Vanha ylioppilastalo vallattiin ja kuvataide, elokuva ja kirjallisuus kyseenalaistivat yhteiskunnallisia, uskonnollisia ja seksuaalisia taburakennelmia. Pop ja rock saivat Suomessakin yhä enemmän kuulijoita, tekijöitä ja ilmenemismuotoja. Vaikutteet ja kulttuuriset virtaukset liikkuvat nopeasti. Suomessa esimerkiksi ensimmäiset, jo 1950-luvulla järjestetyt suuret musiikkifestivaalit, Helsingin juhaviikkojen edeltäjä Sibelius-viikot (vuodesta 1951) ja Jyväskylän Kesä (vuodesta 1956), alkoivat saada myös ns. kevyempään musiikkiin erikoistuneita seuraajia. Pori Jazz käynnistyi vuonna 1966, ja vuoden 1970 elokuussa järjestettiin Turun Ruissalossa ensimmäinen Ruisrock.

Ruisrockin taustaorganisaationa toimi aluksi Turun soitannollinen seura, joka jo vuodesta 1960 lähtien oli järjestänyt Turun musiikkijuhlia, festivaalia, joka edelleen järjestetään vuosittain ja jota voinee näin pitää pisimpään yhtäjaksoisesti toimineena suomalaisena musiikkifestivaalina, sen edeltäjien muututtua sittemmin enemmän yleisfestivaaleiksi. Ensimmäiset kymmenen vuottaan Turun musiikkijuhlat oli ollut lähinnä klassisen musiikin tapahtuma, kunnes vuonna 1970 ohjelmistoa laajennettiin jazziin ja kansan- ja lastenmusiikkiin sekä Ruisrockin myötä rockiin ja poppiin. Turun musiikkijuhlat oli vuonna 1968 mukana perustamassa suomalaisten festivaalien Finland Festivals -kattojärjestöä yhdessä Helsingin juhla viikkojen, Jyväskylän Kesän, Pori Jazzin ja Savonlinnan Oopperajuhlien kanssa. Nykyään Finland Festivals -sateenvarjon alla on jo lähes 90 festivaalia, mukaan lukien Ruisrock.

Turku International Pop & Rock

Ruisrockin syntyä edelsi Turussa määrätietoinen ruohonjuuritason toiminta vuosina 1969–1970. Palava halu saada popille ja rockille parempaa näkyvyyttä ja kuuluvuutta kokosi yhteen joukon turkulaisia muusikoita ja kulttuuriväkeä sekä hädin tuskin täysi-ikäisiä rockin harrastajia. Aktivismi oli osa laajempaa vuosikymmenen vaihteen kulttuuripoliittista liikehdintää, jossa vaadittiin populaarikulttuurille tunnustusta ja näkyvyyttä maan kulttuurielämässä. Samaa asiaa ajoi esimerkiksi myös vuonna 1969 perustettu valtakunnallinen Popmuusikot ry koulutushankkeineen. Tätä taustaa vasten voikin sanoa, että rockmusiikin ja laajemmin populaarikulttuurin virtaukset sekä niiden harrastajien omaehtoinen toiminta nostivat pop- ja rockmusiikin 1960- ja 1970-lukujen taitteessa ”teini-iästä nuoreen aikuisuuteen”. Tämä näkyi paitsi määrätietoisuutena, myös uusien vaikutusmahdollisuuksien ja -kanavien etsintänä.

Tunnetuimpia rockfestivaalin puuhamiehiä olivat Kari Purssila, Antero Laiho, Christer Donner, Olli Pellikka, Kari Elo ja Raimo Möysä, jotka alkoivat kaiken muun toimintansa ohella vuonna 1969 ideoida kaupunkiin rockfestivaalia. Osa mainituista nuorista miehistä myös soitti yhtyeessä nimeltä Information, joka asiaa vauhdittaakseen järjesti Aurajoen rannalla kesällä 1969 konserttimuotoisen mielenosoituksen. Lavalla vierailivat eri sukupolvia edustaneet rock- ja pop-kulttuuritoimijat, kuten steel-kitaristi Tommie Mansfield ja U-mies Markku Into. Mielenosoitus järjestettiin samanaikaisesti Turun musiikkijuhlien oopperaesityksen kanssa Turun kaupunginteatterin ulkopuolella ja se sai runsaasti huomiota. Mielenosoittajat vaativat, että Turun musiikkijuhlilla, jota ryhmä piti tuolloin hyvin konservatiivisena organisaationa, pitäisi olla ohjelmistossaan myös pop- ja rockmusiikkia.

”Siinä vaiheessa kun tätä mielenosoitusta sinne Aurajoen rantaan järjestettiin, niin meillä ei ollut edes tietoa siitä, että joku Woodstockin festivaali oli ollut olemassa... ett’ tää festivaaliajatus oli kyl ilmassa eri puolilla”, muisteli Purssila vuonna 2011 *Ruisrock – 40 vuotta rokkia ja rakkautta* -dokumenttielokuvassa.

Ryhmä edisti ideaansa myös kirjoittamalla lehtiartikkeleita ja lobbaamalla festivaali-idea Turun kaupungin johdon kanssa keskustellen syksyn 1969 ja kevään 1970 aikana. Turun musiikkijuhlien tuore johtaja Kari Kouvo vakuuttui hankkeesta ja Turun kaupunginhallituskin päätti selvitystyön jälkeen puoltaa rocktapahtuman järjestämistä. Nopealla aikataululla organisoidun festivaalin nimeksi tuli Turku International Pop & Rock Festival ja tapahtumapaikaksi päätettiin Ruissalon Saaronniemi. Kaikkiaan 70 ulkomaista rock-artistia ja bändiä, muiden muassa The Rolling Stones, Pink Floyd ja The Who, sai kutsun ja tarjouspyynnön osallistumisesta Suomen ensimmäiselle rockfestivaalille. ”Lähetimme kirjeitä kaikille bändeille, jotka vain keksimme. Myös Rolling Stones oli postituslistalla, mutta saimme vastauksen, että Mick Jagger lomailee”, muisteli Olli Pellikka vuonna 2011.

”Kun tieto tapahtumasta tuli julki, se kuultiin joka peräkylässä asti. Jokaisesta kylästä löytyi pari pitkätukkaista tyyppiä, ja he alkoivat virrata Ruissaloon. Yhtäkkiä koolla oli kymmeniätuhansia rokkareita”, kertoi Purssila vuonna 2011. Tapahtuma vetikin paikalle noin 38 000 juhlijaa kolmen päivän aikana. Esiintyjiä festivaalilla oli 21, joiden joukossa runsaasti progressiivisen rockin tunnettuja nimiä, kuten Colosseum, Family, Argent, Made in Sweden, Wigwam ja Tasavallan presidentti. Festivaali sai alusta alkaen runsaasti huomiota kansainvälisessä musiikkilehdistössä. Turku International Pop & Rock Festival järjestettiin vain vuosi legendaarisen ensimmäisen Woodstockin jälkeen. Vuoden 1970 toukokuussa järjestettiin myös Hollannissa suuri pop- ja rockfestivaali, Pinkpop, joka on sittemmin niin ikään järjestetty vuosittain ja on vanhin eurooppalainen populaarimusiikin festivaali. Edellämainitut tapahtumat saivat varsin nopeasti lukuisia seuraajia kautta Yhdysvaltain ja Euroopan.

Aallonharjalta instituutioksi

Uuden rockfestivaalin maine kiiri nopeasti, minkä seurauksena vuoden 1971 kolmipäiväinen Ruisrock oli jo Euroopan suurimpien musiikkitapahtumien joukossa 100 000 hengen kävijämäärällään. Toisaalta tapahtuma uhkasi jo toisena vuonnaan paisua yli äyräidensä, sillä leirintäalueen palvelut eivät enää riittäneet moiselle yleisömassalle. Myös järjestyshäiriöitä, varkauksia ja ilkivaltaa esiintyi runsaasti. Kaikki tämä johti festivaalin ensimmäiseen kriisiin, kun sekä turkulaisten päättäjien että kaupunkilaisten mielipiteet tapahtuman puolesta ja sitä vastaan jumiutuivat. Lopulta vuoden 1972 festivaali päätettiin järjestää yksipäiväisenä, jollaisena se säilyi aina vuoteen 1983 saakka. Yksipäiväisillä, Kansanpuistoon siirretyillä Ruisrock-festivaaleilla esiintyi yleensä 5–6 yhtyettä ja kävijämäärä vaihteli 10 000 ja 20 000 välillä. 1980-luvulla festivaali palasi kaksipäiväiseksi, joidenkin festivaalien ollessa myös kolmepäiväisiä.

Purssilan mukaan 1970-luvun puolivälistä lähtien Ruisrock alkoi jähmettyä omaan kaavaansa. Palvelut kyllä vähitellen paranivat, mutta sisältö noudatti pitkään ennaltapäätettyä formaattia. 1970-luvun liennytyshengen mukaisesti ohjelmistosta piti löytyä tasapuolisesti suomalaisia ja pohjoismaisia esiintyjiä,

yksi itäeurooppalainen yhtye sekä ”anglosaksisia huippuja”. ”Ruisrock ei ollut enää ainutlaatuinen, jo pelkästään senkin takia, että muitakin festivaaleja alkoi tulla. [–] Se alkeellinen, improvisoitu, rakentamaton hauskuus siitä alkoi hävitä”, Purssila luonnehti vuonna 2011.

Vuonna 1972 Turun soitannollinen seura vetäytyi juhlien järjestelyistä, jolloin festivaalitoimintaa ryhtyi vetämään Turun kaupungin musiikkijuhlatoimikunta, ja vuodesta 1973 alkaen Turun musiikkilautakunta. Suuresta rockfestivaalista tuli kunnallista kulttuuritoimintaa, mikä oli harvinaista maailmanmitassakin. 1970-luvulla Kansanpuistossa soittivat esimerkiksi Status Quo, Uriah Heep, MC5, Nazareth, Procol Harum, Mahavishnu Orchestra, Chuck Berry, Thin Lizzy ja The Clash. 1980-luvun suurista tähdistä Ruisrockissa esiintyivät muiden muassa The Jam, Girlschool, U2, Whitesnake, Nina Hagen, Hanoi Rocks, The Cure, Gary Moore, Public Image Limited ja Tanita Tikaram.

Vuonna 1989 Turun kaupunki perusti säätiön, jonka tarkoituksena oli turvata Turun musiikkijuhlien toiminta. Ruisrockin tuotantopäälliköksi palkattiin tuolloin Rainer Koski, joka jo vuodesta 1984 lähtien oli ollut yksi festivaalin vetäjistä. Kosken mukaan 1980-luvun jälkipuolella festivaalin infrastruktuuri ja palvelut saavuttivat sen perustason, joka samankokoisilla festivaaleilla on nykyäänkin. Kilpailu yhtyeistä ja yleisöistä kiristyi kuitenkin koko 1990-luvun ja etenkin ulkomaisten tähtien houkuttelu tuli yhä kalliimmaksi. Ja tähtiä 1990-luvun Ruisrockeissa todella riitti. Vuosikymmenen suuria nimiä olivat Bob Dylan, Billy Idol, Bryan Adams, Nirvana, Pearl Jam, Burning Spear, Faith No More, Jethro Tull, Aerosmith, Bon Jovi, Blur, Pulp, Neil Young, Rage Against the Machine, David Bowie, Sting, Pet Shop Boys, Björk, Beastie Boys, Metallica, Ministry ja Massive Attack. Kävijämäärät palasivat useiden kymmenien tuhansien lukemiin.

Romahdus ja uusi alku

Vuonna 1997 paljastui, että festivaalin oluenmyynnistä vastannut Turun sosialidemokraattinen kunnallisjärjestö oli useana vuonna pimittänyt verottajalta osan myynnistä saamistaan tuloista. Tuomioita tuli kirjanpitorikoksista ja veropetoksista kolmelle demarivaikuttajalle ja lisäksi kunnallisjärjestölle tulivat maksettaviksi yli 1,3 miljoonan markan jälkiverot. Lopullisen naulan kunnallisen rockfestivaalin arkuun löivät vuoden 2000 festivaalin tappiot. Vuonna 2001 Turun musiikkijuhlasäätiö luopui Ruisrockista ja myi sen yksityiselle Vantaan Festivaalit Oy:lle. Juhani Merimaan luotsaama yhtiö aloitti uuden Ruisrockin rakentamisen pienemmällä riskillä ja luopumalla kalliista ulkomaantähdistä. 2000-luvun puoliväliin saakka ohjelmiston painopiste oli kotimaisissa ja pohjoismaisissa suosikkiesiintyjiissä, joissa olikin tuolloin runsaasti valinnanvaraa. 2000-luvun ulkomaisista esiintyjistä mainittakoon Lou Reed, Oasis, Kent, Iron Maiden, The Cardigans, Motörhead, Hawkwind, Rammstein, The Hives, Mew, Morrissey, The Ark ja Slipknot. Festivaalialuetta alettiin myös laajentaa entisestään ja useita sivulavoja perustettiin.

2010-luvulla Ruisrock on palannut jälleen yhdeksi Suomen suurimmista rockfestivaaleista lukuisine ulkomaisine tähtineen, joita ovat olleet muiden muassa Flogging Molly, Belle & Sebastian, Canned Heat, The Prodigy, Mars Volta, The Offspring, David Guetta, Suede, Tame Impala, Pharrell Williams, Ellie Goulding, Public Enemy, Air ja Patti Smith. Vuoden 2016 Ruisrockiin myytiin ensimmäisen kerran sitten vuoden 1971 yli 100 000 pääsylippua ja kesän 2017 loppuunmyytyyn festivaaliin ostettiin 105 000 pääsylippua.

Rajankäyntiä ja tasapainoilua

Globalisaatiolle on oikeastaan mahdotonta määrittää selkeää aika- tai suuntajatkumoa. Pikemminkin kyse on prosessista, jossa alkua, loppua, suuntaa ja määrää ei voi tarkoin paikantaa eikä edes erottaa toisistaan. Populaarimusiikki oli kansainvälistä jo koko 1900-luvun, ja erityisen voimakkaasti se on ollut sitä toisen maailmansodan jälkeen. Pop ja rock ovat hyvä esimerkki siitä, että globalisaatioon kytkeytyy olennaisesti myös paikallisuus. Kaikkiaan kyse on monenlaisten kansainvälisten, kansallisten ja paikallisten ainesten sekoittumisesta ja niiden jatkuvasta monimuotoisesta variaatiosta. Ruisrockinkin voi nähdä syntyneen kansainvälisissä virroissa mutta paikallisin avuin – tai toisin päin. Nuorten turkulaisten työ ja innostus olivat osaltaan välittäjinä ”korkeatasoisen, edistyksellisen popmusiikin, josta voidaan myös käyttää nimitystä rock” leviämisessä – ja samalla genren kansainvälisten ja kansallisten sävyjen kohtaamisissa ja sulautumisissa. Pyrkimyksenä oli saada tapahtumaan amerikkalaisten ja englantilaisten yhtyeiden viitoittamien linjojen musiikkia listamusiikin sijaan, ja näin tapahtuikin. Jo ensimmäisen Ruisrockin ohjelmisto oli sekoitus kansainvälisten ja suomalaisten esiintyjien musiikista. Samoin on ollut kaikkien Ruisrock-vuosikymmenten ajan, vaikka esimerkiksi 2000-luvun alun talousahdingossa ulkomaisten esiintyjien määrää muutamana vuonna karsittiin.

Sen sijaan popmusiikin ”edistyksellisyys” on ideanakin kuollut – ainakin suurten festivaalien osalta – viimeistään 1980-luvulla. Tätä aukkoa paikkaamaan syntyivät Turussa ensin Down By The Laituri ja sittemmin Koneisto ja muut konemusiikkitapahtumat sekä 2000- ja 2010-lukujen vaihtoehtofestivaalit, kuten Ilmiö ja H2Ö sekä monet pienemmät tapahtumat. Kukin omista lähtökohdistaan ja arvoistaan.

Suomessakin kansallista identiteettiä ja tunnetta on tuotettu kauan taiteiden ja kulttuurin kautta. Pitkään tämä tarkoitti tietynlaista yksilöä holhoavaa valistuksen ja sivistyksen projektia, joka suhtautui torjuvasti niin kansankulttuuriin kuin nuorison kansainvälistymiseenkin. Sotien jälkeen kulttuuriprotektionismi alkoi kuitenkin rakoilla, ja etenkin 1970-luvulta lähtien populaarikulttuuri alakulttuureineen on entistä tiiviimmin sulautunut ns. korkeakulttuuriin ja samalla muodostunut hyväksytyksi osaksi suomalaista kulttuuria. Tästä yhtenä esimerkkinä voidaan pitää Ruisrockia.

Festivaalihankeen yhtenä lähtökohtanakin oli pyrkimys demokratisoida kulttuuria. Populaarimusiikkia ei silti otettu osaksi kansallista kulttuuria kitkatta. Myös Ruisrockiin kohdistui – osin ansaittuakin – kritiikkiä,

koskien lähinnä yleisön käyttäytymistä ja yleistä ”moraalittomuutta”, mutta samalla kiivaimmat arvostelijat leimasivat itse festivaalinkin ”ruisroskaksi”. 1980-luvulla festivaali näyttäytyi julkisessa keskustelussa yhä useammin ammattimaisesti järjestettynä ja taiteellisesti korkeatasoisena tapahtumana. Tähän vaikuttivat niin popin ja rockin suosio kuin kulttuuripolitiikkakin.

Marja Suoninen on nostanut yhdeksi konkreettiseksi käännekohdaksi vuoden 1980 Ruisrockin, joka päättyi yleisön mellakointiin, koska sen suosikki, Eppu Normaali -yhtye, ei esiintymisjärjestykseen liittyneiden epäselvyyksien ja ristiriitojen vuoksi esiintynytään festivaalilla. Kyseessä oli sopimussekaannus, joka oli syntynyt eri toimijoiden, Turun musiikkijuhlien ja ruotsalaisen EMA Telstar -ohjelmatoimiston, järjestäessä festivaalin kotimaiset ja ulkomaiset esiintyjät. Sekä Eppu Normaali että englantilainen The Jam oli kiinnitetty festivaalin pääesiintyjiksi, mutta lopulta Eppujen osaksi jäi vain käydä lavalla kumartamassa. Mellakan jälkipuinneissa viranomaiset ja media asettuivat ymmärtämään yleisöä, tarttuen Eppu Normaalin omalla tiedotteellaan luomaan linjaukseen, jossa konflikti määriteltiin kotimaisten ja ulkomaisten toimijoiden väliseksi ja jossa vaadittiin parempaa asemaa suomalaisille esiintyjille. Samalla Suomi-rock tuli profiloiduksi omaksi, omintakeiseksi lajikseen ja Ruisrock kansallisomaisuudeksi, jota tulee puolustaa. Kansallisuusteema nousi siis etualalle, mutta virinnyt keskustelu heijasteli myös Ruisrockin ja yleisemmin populaarimusiikin uudelleenmäärittymistä: siinä Suomi-rock ja suomalainen rockfestivaali asemoituivat selkeästi osaksi kansallista kulttuuria.

Ruisrock lokaalina ja globaalina

Vuoden 1980 Ruisrockin jälkipuinti kuvasti osaltaan populaarimusiikin uudistuvaa asemaa suhteessa kansalliseen kulttuuriin ja samalla kansalliseen identiteettiin. Samalla se teki näkyväksi suomalaisen ja ulkomaisen populaarikulttuurin välille vedettyjä rajoja: vaikka Suomi-rock tuli tunnustetuksi, sai ”ylikansallinen” kulttuurituotanto edelleen osakseen kritiikkiä. Toisaalta tapauksen voi ajatella myös osoittaneen, että globalisaation uhat kansalliselle kulttuurille ovat olleet liioiteltuja. Myöhemmin on saatu nähdä, ettei esimerkiksi pitkään parjattu angloamerikkalaisuus ole lopultakaan jyrännyt alleen paikallisempia musiikkikulttuureita tai edes niiden kielellistä moninaisuutta. Suomalaisen rockmusiikin lisäksi myös Ruisrock elää edelleen, hengittäen sekä kotimaisia että kansainvälisiä populaarimusiikin tuulia.

Jo ensimmäiseen Ruisrockiin haluttiin kansainvälistä, tasokasta rockia, ja sitä saatiinkin, mutta yleisön suosion sai myös Konsta Jylhä ’Peltoniemen HINTRIikan surumarssillaan’. Samaa monipuolisuutta voi yhä nähdä niin Suomessa tehdyssä ja kuunnellussa populaarimusiikissa kaikkine muotoineen ja alalajeineen kuin festivaaliohjelmistoissakin.

Aika ja paikka ovat ihmisten kokemuksissa tiivistyneet, ja reaaliaikaisen viestinnän globaalissa tilassa musiikin kaltaiset kulttuurintuotteet ja niiden kuluttajat tunnustavat yhä vähemmän maantieteellisiä,

kansallisia ja kulttuurisia rajoja. Populaarimusiikki ja rockfestivaalikin voivat olla hyvin monimuotoisesti glokaaleja: vaikka kulttuuriset vaikutteet sulautuvat, se ei tarkoita lokaalin unohtumista tai globaalin ylivaltaa. Myös Ruisrock on nimeään myöten edelleen sekä paikallinen että kansainvälinen.

Lähdeluettelo

Alkuperäisaineisto

Artikkelit ja aikalaiskirjallisuus

Huikuri, Kaisa: Kävijäennätyksiä rikottiin. Musiikin ystävät panostivat jälleen festivaaleihin. *Teosto* 14.8. 2015. [<http://www.teosto.fi/teostory/kavijaennatyksia-rikottiin-musiikin-ystavat-panostivat-jalleen-festivaaleihin>]. Haettu 28.6. 2017.

Hämäläinen, Jukka: Ruisrockin voitot valuvat Vantaalle. *Helsingin Uutiset* 8.7. 2013. [<http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/245137-ruisrockin-voitot-valuvat-vantaalle>]. Haettu 28.6. 2017.

Mäenpää, Arto: Ruisrock 2017 on loppuunmyyty. *Kaaoszine* 16.6. 2017. [<http://kaaoszine.fi/ruisrock-2017-on-loppuunmyyty/>]. Haettu 22.10. 2017.

Ruisrock – 40 vuotta rockia ja järjestyshäiriöitä. *MTV Uutiset* 8.7. 2010. [<http://www.mtv.fi/uutiset/kulttuuri/artikkeli/ruisrock-40-vuotta-rockia-ja-jarjestyshairioita/2019104>]. Haettu 28.6. 2017.

Ruisrock muutti Suomen historiaa. *YLE Uutiset* 4.7.2011. [http://yle.fi/uutiset/ruisrock_muutti_suomen_historiaa/5388101]. Haettu 28.6. 2016.

Ruisrockin järjestää Vantaan festivaali. *MTV Uutiset* 15.2. 2001. [<http://www.mtv.fi/uutiset/kulttuuri/artikkeli/ruisrockin-jarjestaa-vantaan-festivaali/2029832>]. Haettu 28.6. 2017.

Ruisrock yli 100 000 juhlijan rajan – ensi kertaa sitten vuoden 1971. *Turun Sanomat* 10.7.2016. [<http://www.ts.fi/kulttuuri/2716179/Ruisrock+yli+100+000+juhlijan+rajan++ensi+kertaa+sitten+vuoden+1971Turun+musiikkijuhlat:historia>]. Haettu 26.8.2017.

Valkonen, Kaija; Valkonen, Markku: *Yhtä juhlaa. Finland Festivals*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 1994.

Vanha olutjupakka kupli esiin Ruisrock-dokumentissa. *Turun Sanomat* 6.7. 2011.

Organisaatioiden ja festivaalien verkkosivut

Finland Festivals. [<http://www.festivals.fi/>]. Haettu 28.6. 2017.

Pinkpop History. [<http://www.pinkpop.nl/history/>]. Haettu 28.6.2017.

Pori Jazz. [<http://historia.porijazz.fi/>]. Haettu 28.6.2017.

Ruisrock. [<http://www.ruisrock.fi/>]. Haettu 28.6.2017.

Turun musiikkijuhlat. [<http://www.turkumusicfestival.fi/historia-3/>]. Haettu 28.6. 2017.

Woodstock. [<http://www.woodstock.com/about/>]. Haettu 28.6. 2017.

Televisio-ohjelmat

Ruisrock oli Suomen Woodstock. Popjuhlat suunnitteilla Turkuun. Lähetetty 23.1. 1970 ohjelmassa *Taiteessa tapahtuu*. YLE Elävä Arkisto [<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/05/30/ruisrock-oli-suomen-woodstock>]. Haettu 28.6. 2017.

Ruisrock – 40 vuotta rokkia ja rakkautta. Dokumenttielokuva. 2011. Ohjaus: Antti Kuivalainen. Käsikirjoitus: Santtu Luoto ja Matti Komulainen. Tuotanto: ValoAntti. YouTube. Julkaistu 12.8. 2012. [<https://www.youtube.com/watch?v=BoLKG3w4WXc>]. Haettu 28.6. 2017.

Tutkimuskirjallisuus

Alasuutari, Pertti; Ruuska, Petri: *Post-patria? Globalisaation kulttuuri Suomessa*. Vastapaino, Tampere 1999.

Bruun, Seppo; Lindfors, Jukka; Luoto, Santtu; Salo, Markku: *Jee jee jee. Suomalaisen rockin historia*. WSOY, Porvoo 1998.

Into, Markku; Komulainen, Matti; Laiho, Antero: *Ruisrock – ensimmäiset 25 vuotta*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1995.

Kallioniemi, Kari: Myssymissejä, teinejä ja liimanhaistajia – Suomalaisuuteen liittyvä keskustelu nuorisokulttuurien erityispiirteistä. Teoksessa *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia*. Toim. Aapola, Sinikka; Kaarninen, Mervi. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003, 481–495.

Laiho, Antero; Andersson, Iiro: *Föribeat. Turkulaisen rockin arkeologiaa 1956–1969*. Föribeat Kustannus, Turku 2012, 234–238.

Mäkelä, Janne: *Kansainvälisen populaarimusiikin historiaa*. Suomen Jazz & Pop Arkisto, Helsinki 2011.

Mäkelä, Janne: Ääniä Pohjolasta. Suomalaisen populaarimusiikin menestys Euroopassa. *Lähikuva* 3/2006, 78–93.

Suoninen, Marja: Suomirock kansallisen kulttuurin asialla. Ruisrockin Eppu-jupakan yllättävä käänne. Teoksessa *Hyvää paha rock'n'roll. Sosiologisia kirjoituksia rockista ja rockkulttuurista*. Toim. Saaristo, Kimmo. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003, 113–140.

Valkonen, Kaija; Valkonen, Markku: *Yhtä juhlaa. Finland Festivals*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 1994.